

NOBILITACE A NOVÁ ŠLECHTA V ČESKÝCH ZEMÍCH V 18. STOLETÍ

Výběrový seminář

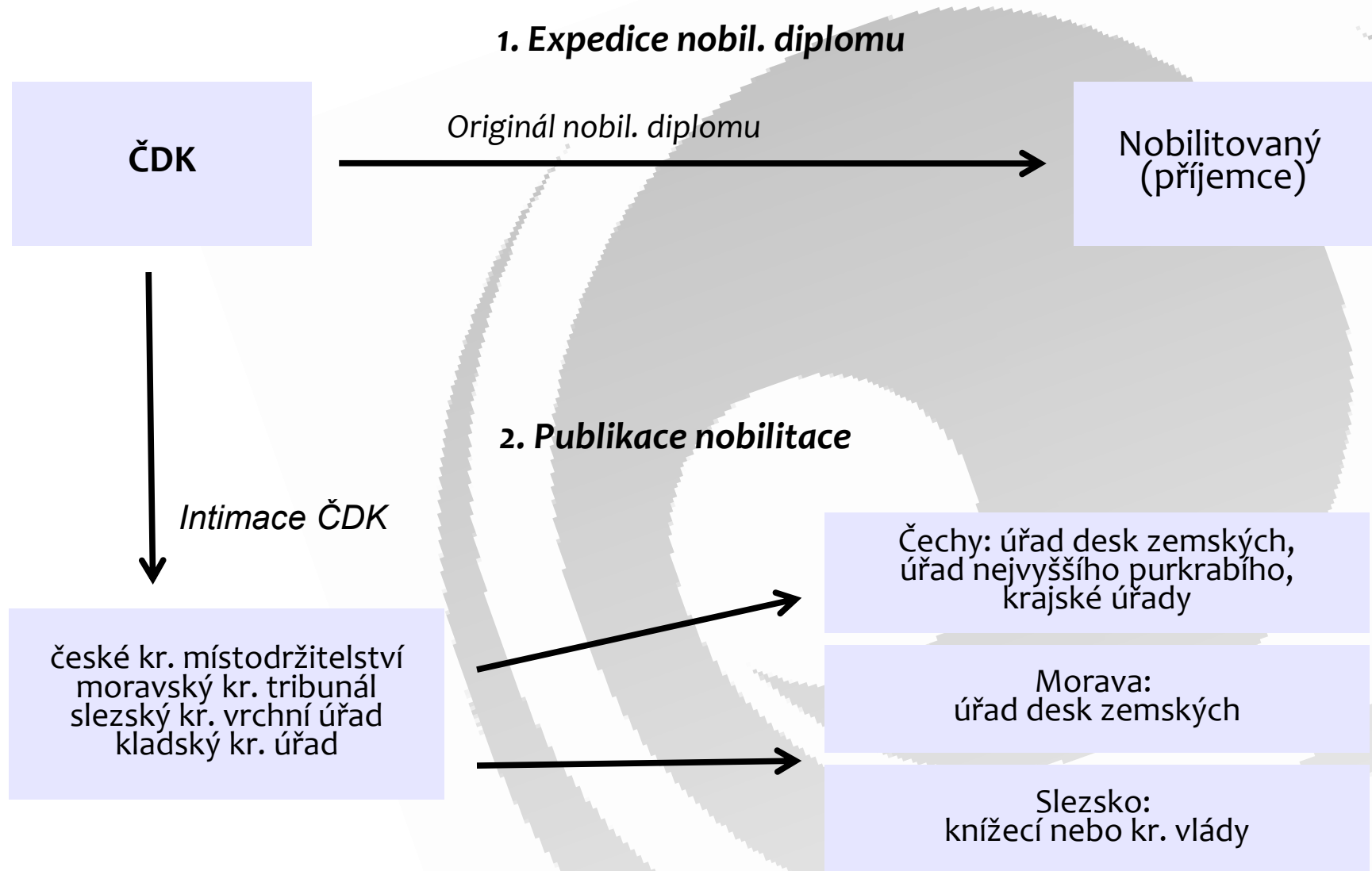

Jiří Brňovják
Katedra historie & Centrum pro
hospodářské a sociální dějiny
Ostravská univerzita v Ostravě
jiri.brnovjak@osu.cz

PRŮBĚH NOBILITAČNÍHO ŘÍZENÍ

- Úřední proces
  - Podání žádosti u České dvorské kanceláře, doplněné o přílohy: atestace, erbovní návrh; dvorský agent
  - Přijetí žádosti, presentační datum, konklusum
  - Příp. vyžádání posudku od příslušného nejvyššího zeměpanského úřadu
  - Taxace a erbovní censura
  - Vyhotovení přednesu ČDK
  - Schválení přednesu císařem (*Placet...*), datum nobilitace (*Recepi*, zaplacení tax)
- Expedice
  - Vyhotovení konceptu nobilitačního diplomu, blason vytvořen podle schváleného erbovního návrhu
  - Vyhotovení originálu nobilitačního diplomu
  - Odeslání originálu nobilitačního diplomu a tzv. intimací (oficiálních oznámení ČDK pro nejvyšší zeměpanské úřady) > **foto MZA**

Expedice nobilitačního diplomu, intimace nobiletace

168
Ad Taxaturam etc. uam infra
scriptis presentat. auf Se. D. des
Agenten, amos b. z. b. bringender
Blappen, etc. etc. etc. etc.
Diploma
für den Herrn Th. etc. etc.
ge. Repl. Car. Regia etc. etc.
Martij 1760.

5
Kluba Taxa mit 3000
den 15. 1760.

6
Exped. d. d. 15. Sept. 1760.

Im Namen
des Königs, etc. etc.
Majestät.
Von uns
Carl Franz Joseph von Gwaltenberg
etc. etc.
Commiss. etc. etc.
etc. etc.

3
O. d. d. 15. Sept. 1760.

Von allergnädigster Verleihung
etc. etc.
etc. etc.

2
Ersuchen etc.

Verso posledního folia žádosti Františka Karla a Jana Nepomuka Kresselů von Gwaltenberg z roku 1760 o povýšení do stavu svobodných pánů:

- 1 - regest obsahu žádosti;
- 2 - podpis dvorského agenta Jana Ferdinanda Götze von Götzen;
- 3 - datum přijetí žádosti u direktoria (Praesentatum);
- 4 - konkluse radního kolegia direktoria o předání žádosti k taxaci a erbovní cenzuře s podpisem dvorského sekretáře Jakuba Otta; <http://alex.onb.ac.at/shb.htm>
- 5 - poznámka o zaplacení dvorské taxy;
- 6 - příkaz k expedici (vyhotovení konceptů a čistopisů listin a intimací = datum nobilitace).

ÖStA, AVA, AA-HAA, spis Kressel von Gwaltenberg, 1760.

1758.

Presentis.

1779. ex 409. 411.

Das Gesuch des Franz Kölbl
v. Löwengrimm, um die
Lung des Ritterstandes und
Fiskals in dem Hofmeist.
Koblenzen.

Decretatio.

Ad Taxationem et Armorem
censuram; solutaque Taxa
expeditur Diploma Sta-
tus equestris et Incolatus
Bohemici mit dem Prädika-
to v. Löwengrimm.
Wien d. 12. Nov. 1779.

Willym.

Lenker

Joseph Müller

Er Actis Majorata:

Rosenthal

Záznam z rozhodnutí (dekretace) radního kolegia kanceláře z roku 1779 ve věci žádosti Františka Kölbl von Löwengrimm o povýšení do rytířského stavu.

ÖStA, AVA, AA-HAA, spis Kölbl von Löwengrimm, 1780.

158.

Presentes

- Supr. Cancell. Comes à Birmingen.
- Cancell. Tit. Baro à Reichthal.
- Vice. Cancell. Comes à Clary.
- Baro à Snypan.
- Baro à Döllhoff-Dice.
- Comes à Schöck.
- à Zender Referens.
- à Bergerstein.
- at Heinske.
- à Müller.
- à Risch.
- at Gees.
- à Speyer.
- à Aerenwilt.
- à Margelick.

 Ihre Majestät!

Ich habe den hochseligen Herzog Ernst
 Augusten in dessen Person
 durch v. Löwenstein und allernachst
 seine Anweisung des Rathes
 und Traktats in diesem Befehl
 danken das allerschönste
 Ansehen gemacht, dahingegen
 bitten, aus dem diesjährigen
 Unterricht zu lesen, das
 hochseligen Bildnis zu sehen ist,
 welche in diesem Jahr
 Thronbesteigung oben besagter
 Herzog sein Bildnis mit dem
 König belegen hat;
 so würde seine hochseligen
 Herrschaft und Regierung
 sein, wodurch diese Abfassung

Ex Actis Majestatis.

14

Hof.
 r.
 rni.
 ob.
 bi.
 and.
 of.
 ant.
 reci.
 of.
 an.
 nige.
 vor.
 legi.

Ihre Königl. Königl. Apost. Hof. Majestät
 allerschönste Anweisung
 des Rathes in dem Bildnis mit
 Longobard des Bräuders von
 Jülich-Berg und des verstorbenen
 Kappeln gegen Fortsetzung der
 Aufhebung des Tax und allerschönst.
 von Jülich-Berg und des verstorbenen

 In beauftragung des Kurfürsten
 Maria Theresia

Vitem. dnm. 17. Octobris 1763.

 32

	Grosse Tax (zl.)	Canzlei Jura (zl.)	Secreti Regal (zl.)	Concipisti, Schreib, Sigel, Feder (zl.)	Celkem (zl.)
Hraběcí stav	2000	200	100	12	3112
Konfirmace hraběcího stavu	1000	100	50	9	1159
Starožitný panský stav	2000	200	100	12	2312
Konfirmace starého panského stavu	1000	100	50	9	1159
Panský stav	1500	150	75	12	1737
Konfirmace panského stavu	750	75	45	8	878
Titul Hoch- und Wohlgeboren s předností privilegovaných hrabat	1500	150	75	9	1734
Titul Hoch- und Wohlgeboren bez přednosti privilegovaných hrabat	1000	100	60	9	1169
Konfirmace titulu Hoch- und Wohlgeboren	500	50	30	8	588
Starožitný rytířský stav	300	30	30	6	366
Konfirmace starého rytířského stavu	150	15	20	6	191
Starý rytířský stav pro cizince	500	50	50	8	608
Konfirmace starého rytířského stavu pro cizince	300	30	36	8	374
Inkolát	450	45	45	10	550
Rytířský stav pro cizince	300	30	36	9	375
Rytířský stav pro tuzemce	200	20	30	8	258
Prostý šlechtický titul (eine gemeine Nobilitation)	150	15	18	8	191

Nobilitační taxy podle aktualizace taxovního řádu české dvorské kanceláře z roku 1747

	Dědičné země (zl.)
Knížecí stav	12 000
Hraběcí stav (Simpliciter)	4 000
Titul Hochgebohren	2 000
Titul Hoch- und Wohlgeboren	1 000
Starý panský stav	2 500
Nový panský stav	2 000
Starý rytířský stav (indistincte)	1 000
Nový rytířský stav	800
Prostý šlechtický stav (Adelstand)	300
Titul Edler Herr	400
Titul Edler (Simpliciter)	200
Erbovní list	100
Polepšení erbu o jednu otevřenou přilbu	100
Spojení erbů (Unio Armorum) v hraběcím stavu	1 000
Spojení erbů v panském stavu	600
Spojení erbů v rytířském stavu	300
Změna jména (Nahmens-Veränderung)	400
Inkolát v českých zemích	605

Nový taxovní řád (Universal-Taxordnung) pro všechny dědičné země; 21. srpna 1756

KONCEPT NOBILITAČNÍ LISTINY – FORMULÁŘ

- Protokol
  - Zkrácená intitulace (*Wir Carl etc.*)
  - Anonymní adresa + pertinenční formule *Bekennen offentlig mit diesem brieff, undt thuen kundt jedermänniglich...*
- Vlastní text
  - Arenga
  - Narace (*Wann Wir [...] er auch des allerunterthänigsten Erbietens ist und wol thuen kan, sol und mag.*)
  - Dispozice (udělení titulu a přídomku, erbu + blason, další práva)
  - Sankce
  - Zkrácená koroborace (*Zu Urkundt etc.*)
- Eschatokol
  - Datace (*Zu Urkund. Etc. Wien den 14. Februarii 1713*)
  - Náhradní regest

PROSOPOGRAFICKÉ INFORMACE

Nobilitační spis (aktový materiál)

- Koncept nobilitační listiny – narace, potřebné části dispozice
- Koncept inkolátní listiny – narace, potřebné části dispozice
- Suplika
- Přednesení
- Atestace, přílohy

LITERATURA

- ROUBÍK, František – CULKOVÁ, Dagmar – KOLLMANN, Josef: *Numerický inventář a abecední rejstřík, 1–6* (= Inventáře a katalogy fondů Státního ústředního archivu v Praze). Praha 1981.
- DOERR, August von: *Der Adel der böhmischen Kronländer. Ein Verzeichnis derjenigen Wappenbriefe und Adelsdiplome, welche in den böhmischen Saalbüchern des Adelsarchives im k. k. Ministerium des Innern in Wien eingetragen sind*. Prag 1900
- FRANK, Karl Friedrich von: *Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die Östereichische Erblände bis 1806 sowie kaiserlich östereichische bis 1823, 1–5*. Schloss Senftenegg 1967–1974

Děkuji za Vaši pozornost!

Jiří Brňovják